

Bærøyfjorden i Kragerø, februar 2019

Årsrapport 2019

Vannområde Kragerøvassdraget

Innhold

1. Innledning.....	3
1.1 Hovedaktiviteter.....	3
2. Organisering av arbeidet i vannområdet	3
3. Økonomi	5
3.1 Regnskap 2019	5
3.2 Finansiering 2019	6
3.3 Ubrukte midler pr. 31.12.2019	6
4. Samarbeidsaktører i vannforvaltningsarbeidet.....	7
5. Medvirkning og eierskap til vannforvaltningen.....	7
6 Tiltaksoppfølging	9
7. Utfordringer og flaskehalser.....	11
8. Behov i vannområdet framover	11
8.1 Økonomiske og personellmessige ressurser	11
8.2 Kompetanse.....	11
8.3 Planer.....	11

1. Innledning

Denne årsrapporten oppsummerer aktiviteten i vannområdet og beskriver hvordan den regionale vannforvaltningsplanen i vannregion Vest-Viken er fulgt opp i 2019.

Årsrapporten er behandlet av styringsgruppen for Kragerøvassdraget den 26.02.2020.

1.1 Hovedaktiviteter

Aktiviteter og vannkoordinators rolle i 2019

Vannkoordinator har videreført sin sekretariatsfunksjon for vannområde Kragerøvassdraget. Kommunene i vannområdet har blitt minnet om innholdet og ansvar for oppfølging av tiltaksprogrammet i perioden. Vannkoordinator rapporterte status og framdrift i tiltaksprogrammet med anbefalinger om aktiviteter.

Kunnskapsgrunnlaget i Vann-nett har blitt oppdatert med bakgrunn i overvåkingsdata og ny karakterisering av vannforekomstene. NVE er i ferd med å revidere og om nødvendig endre vannforekomstene i Vann-nett.

Styringsgruppen har gitt innspill til plandokumentet «Hovedutfordringer for vannområdet» før og under høringen. Høringsforslaget ble behandlet i de bidragsytende kommunene i vannområdet i høringsperioden.

Som forberedelse til revisjon av forvaltningsplanene og tiltaksprogrammet ble det gjennomført kommunevis møter. Representanter med ansvar for vann og avløp og landbrukskontorene deltok på disse møtene, og har gitt innspill i forbindelse med pågående og foreslått nye tiltak for perioden 2022-2027.

2. Organisering av arbeidet i vannområdet

Kragerøvassdraget vannområde ble etablert i 2010. Organisering frem til valget høsten 2019:

Politiske medlemmer styringsgruppen	Organisasjon	Medlemmer arbeidsgruppen
Erik Næsland AP (leder) Ellef Ellegård FRP (1.vara) Ikumi Umetan MDG (2.vara)	Kragerø kommune	Elke Karlsen
Anne Solbraa SP Jens Erik Rudlang H (vara)	Drangedal kommune	Erik S. Jensen
Heidi Herum SP Jan Runar Arvesen (vara)	Bamble kommune	Christian Hagstrøm
Øyvind Olsen SV	Kragerø havnevesen	Svein Arne Walle
Åsmund Hasaas	Skagerak Kraft	
Arne Larsen	Kragerøvassdr. grunneierlag	
Øyvind Olsen SV	Telemark fylkeskommune	Gørli Andersen
	Fylkesmannen i Telemark	Arne Kjellsen

Styringsgruppen

Styringsgruppen for Kragerøvassdraget er sammensatt av 7 deltakere (4 politikere, 2 rettighetshavere og 1 vannkoordinator). I 2019 har det vært kun 2 møter i styringsgruppen med befarings på grunn av valget på høsten. I styringsgruppemøtene deltok også medlemmene fra arbeidsgruppen etter behov.

26.02.2019 Møte i Drangedal kommunehuset

På møtet var følgende **informasjon fra vannregionen** tema:

*I forslaget til statsbudsjett for 2019 er det lagt opp til noe reduksjon i midlene til vannforvaltning. Signalene fra Miljødirektoratet er imidlertid at dette **ikke** skal ramme tildelingene til vannområdene. Vi legger derfor til grunn at de statlige overføringene opprettholdes på samme nivå som i 2018, og at de sammen med fylkeskommunenes egne bevilgninger til vannforvaltningsarbeidet gjør at den vedtatte spleiselagsmodellen for drift av vannområdene i vannregionen kan videreføres. Ut i fra budsjettforslaget vil imidlertid potten til søkbare midler til vannforvaltningstiltak (Miljødirektoratets søknadsordninger) bli noe redusert. Endelige budsjettvirkninger vil først være avklart etter at budsjettet er behandlet i Stortinget.*

I 2019 er det tilsammen overført kr. 273 750,- til Kragerøvassdraget fra Miljødirektoratet.

Høring av hovedutfordringer i 2019. Styringsgruppen tok høringsdokumentet til orientering og hadde **bl.a.** følgende innspill:

En av utfordringer er nye revisjoner av vassdragsregulering. Det er et ønske fra Kragerøvassdragets grunneierlag at det tilrettelegges for laksevandring i hoved-vassdraget som er regulert med 5 dammer.

Stillehavsøster har invadert noen av strendene i Telemark. Det etterlyses et varslingsystem for spiselige stillehavsøster, slik det er innført for blåskjell.

Smoltanlegg er aktuelt flere steder i VO. Fylkesmannen stiller spørsmål når det gjelder nye utslipp til resipienter som er i moderat eller dårlig tilstand. Strengt rensekrav må bestrebes.

19.06.2019 Møte hos papirproduksjonsfabrikken Vafos Pulp i Kragerø

Fra Vafos Pulp ble det informert om den nye miljørapporten. Vannforekomsten er sterkt regulert og vannføringen i elva varierer stort i løpet av året. Suspendert materialet fra produksjonen forbruker lite oksygen, målsetting er å jobbe videre med å få ned utslipp av dette materialet. Lett nedbrytbart organisk materialet kan være årsak til sopp og bakterievekst i en vannforekomst, men det materialet som slippes ut er ikke lett nedbrytbart og det er ikke tegn på oksygen-problemer som sopp og bakterievekst («lammehaler»). Miljøundersøkelsene viser at selv uten utslippet fra fabrikken vil reguleringen av vassdraget medføre en påvirket tilstand og gi en moderat vannkvalitet.

Blant andre saker var COWI sin rapport fra undersøkelser i Kalstadkilen. Analyseresultatene viste til dels kraftig forurensing av sedimentene spesielt mht. TBT, Hg og PAH. De høyeste nivåene ble påvist i bukta øst for Hestøya. Styringsgruppen tok rapporten fra COWI til orientering og bevilget midler til et åpent møte med COWI senere i 2019.

Arbeidsgruppe

Arbeidsgruppen for Kragerøvassdraget besto av 6 deltakere som vist i tabellen ovenfor. I 2019 har det vært et arbeidsmøte med tema overvåking, og stort sett har medlemmene deltatt på styringsgruppemøtene. I tillegg har arbeidsgruppen deltatt i de kommunevise møtene høsten 2019. Arbeidsgruppen kom med innspill til overvåkingsplaner og har forberedt saker til behandling i styringsgruppen. Blant viktige saker i 2019 var utvelgelse av bekker og innsjøer til overvåking og gjennomgang av rapporter fra Faun og COWI.

Disse utfordringene ansees som viktig i planperiode 2022-2027:

Marint avfall: Kystlotteri, strandrydding
Fremmede arter: Stillehavssøsters, kartlegging og fjerning
Klimapåvirkninger: Mye nedbør vår og høst, tørke om sommeren?
Sjøbunnsundersøkelser: Kalstadkilen, Byfjorden i Kragerø
Kartlegging av vertsfisk for elvemusling: Åbyelva i Bamble
Smolt oppdrettsanlegg med vannuttak: Kjølbrønd/Fossing/Helle i Kragerø
Steinsprang/utglidning/erosjon
Utbygging av ny E18 gjennom Kragerø
Vandringshinder for gytefisk sjøørret/laks
Utslipp fra havner/småbåthavner

Prosjektledergruppe

Telemark har en egen prosjektledergruppe. Fylkeskommunen inviterte prosjektlederne/ vannkoordinatorerne til møtene som fant sted i 2019, dessverre med noe mindre hyppighet enn før.

Prosjektledelse

Kragerø kommunes miljørådgiver er frikjøpt som vannkoordinator i 50% stilling ut 2021 og i flg. vedtak i kommunene Bamble, Drangedal og Kragerø skal arbeidet videreføres i denne perioden, under forutsetning at alle andre bidrar med sin andel inn i prosjektet.

Kragerø kommune fører regnskap og vannkoordinator lager årsrapport som beskriver aktiviteter og økonomi i prosjektet.

3. Økonomi

3.1 Regnskap 2019

Prosjektet har en god økonomi og det er spart opp et betraktelig beløp på fond. Følgende regnskap og finansiering gjenspeiler dette:

Post	Beskrivelse	Utgift u/mva	mva
Lønnsutgifter	50% stilling	418 223	
Leie av lokaler	Kragerø kommune	40 000	
Reise, transport	Reiseregninger fra vannkoordinator	8 921	
Annonse, reklame, informasjon		2 318	580
Annet forbruksmateriell		295	74
	Sum driftskostnader	469 757	
Overvåking*		164 608	41 732
Annet (spesifiser)	Marin forsøpling – åpent møte (føres i regnskap i Porsgrunn)		
Annet (spesifiser)	Åpent møte Kalstadkilen	35 389	8 847
Evt. inntekter (spesifiser) (Angi beløp med minusfortegn)	Internett privat	- 629	- 157
	Samlede utgifter	669 125	51 076
	m/mva	720 201	

*Det har gått mer midler til overvåking enn tidligere år. Det har sammenheng med at innsjøundersøkelser ble intensivert, noe som har bidratt til økte utgifter. Fylkesmannen har stilt egne folk til prøvetakingsarbeidet, og NIVA har utført analysene. Dersom det skal holdes samme nivå må også midlene til overvåkingen økes. Vi har mottatt 119 000,- fra fylkesmannen som ikke dekker hele utgiften på 164 608,-. Manglende midler har blitt dekket fra fondet.

3.2 Finansiering 2019

Aktør/Bidragster	Beløp, kr.
Bamble kommune	-40 000
Drangedal kommune	-30 000
Kragerø kommune	-90 000
Telemark fylkeskommune	-90 000
Fylkesmannen i VT	-119 000
Buskerud fylkeskommune	
Miljødirektoratet	-273 750
Fondsmidler	-77 451
Sum finansiering	720 201

3.3 Ubrukte midler pr. 31.12.2019

Post	Beskrivelse	Kr.
**Ubrukte midler, disponible til drift av vannområdet, akt. 297	Oppsparte midler fra bidragstere/fondsmidler	601 435
Marint søppel, akt. 050		10 336
Sjøørret og elvemusling, akt. 116		42 645
Kalstadkilen tiltaksanalyse, prosjekt 43506 - avsluttet	Midlene brukt, rapport levert Miljødirektoratet	0

**Ubrukte midler fra spleiselaget fra tidligere år er ikke øremerket, og foreslått brukt som del av

finansieringen i årene som kommer. Størrelse på fondet for vanndirektivarbeidet etter regnskapsavslutning for 2019 var kr. 601 435,-.

Aktivitet 050, 116 og prosjekt 43506 har eget regnskap og disse fondsmidler kan ikke brukes som del av finansiering av vanndirektiv-prosjektet.

4. Samarbeidsaktører i vannforvaltningsarbeidet

En forutsetning for å nå de vedtatte miljømålene for vannforekomstene i vannområdet er at alle som har sektoransvar for vannrelaterte tema aktivt bidrar både i planfasen og når tiltak skal gjennomføres. Plan- og bygningsloven og vannforskriften fastslår plikt til deltakelse for offentlige aktører, og har dessuten bestemmelser om medvirkning fra andre interesserte, bl.a. gjennom høringer.

I tabellen vises hvilken aktører som har vært involvert i vannmiljøarbeidet.

Aktør	Styrings- gruppe	Arbeids- gruppe	Annet/Kommentar
Fylkesmannen i Telemark	x	x	
Telemark Fylkeskommune	x	x	
Bamble kommune	x	x	
Drangedal kommune	x	x	
Kragerø kommune	x	x	
Skagerrak Kraft	x		
Grunneierlag	x		
Kragerø havnevesen	x	(x)	Møter i arbeidsgruppen etter behov
Naturvernforbundet Kragerø			Medvirkning i prosjekt «Plast på avveie»

5. Medvirkning og eierskap til vannforvaltningen

Nettverksbygging og bevisstgjøring er viktige strategier for å gi flest mulig et eierskap og positive holdninger til et godt vannmiljø som et evigvarende, fornybart fellesgode. Åpenhet og medvirkning har derfor vært et førende prinsipp for planarbeidet både lokalt og regionalt.

Kystlotteriet

Innsamling av marint søppel

Telemark har en lang kystlinje, og vi er opptatt av å bevare den på best mulig måte. Vi er avhengig av at alle bidrar i dette viktige arbeidet, og du har muligheten til å delta gjennom Kystlotteriet.

Du kan lese mer på hjemmesiden til [Kystlotteriet](https://www.kystlotteriet.no). Der finner du også en liste over utleveringssteder i hver kommune som er med. Takk for at du bidrar til et bedre miljø ☺

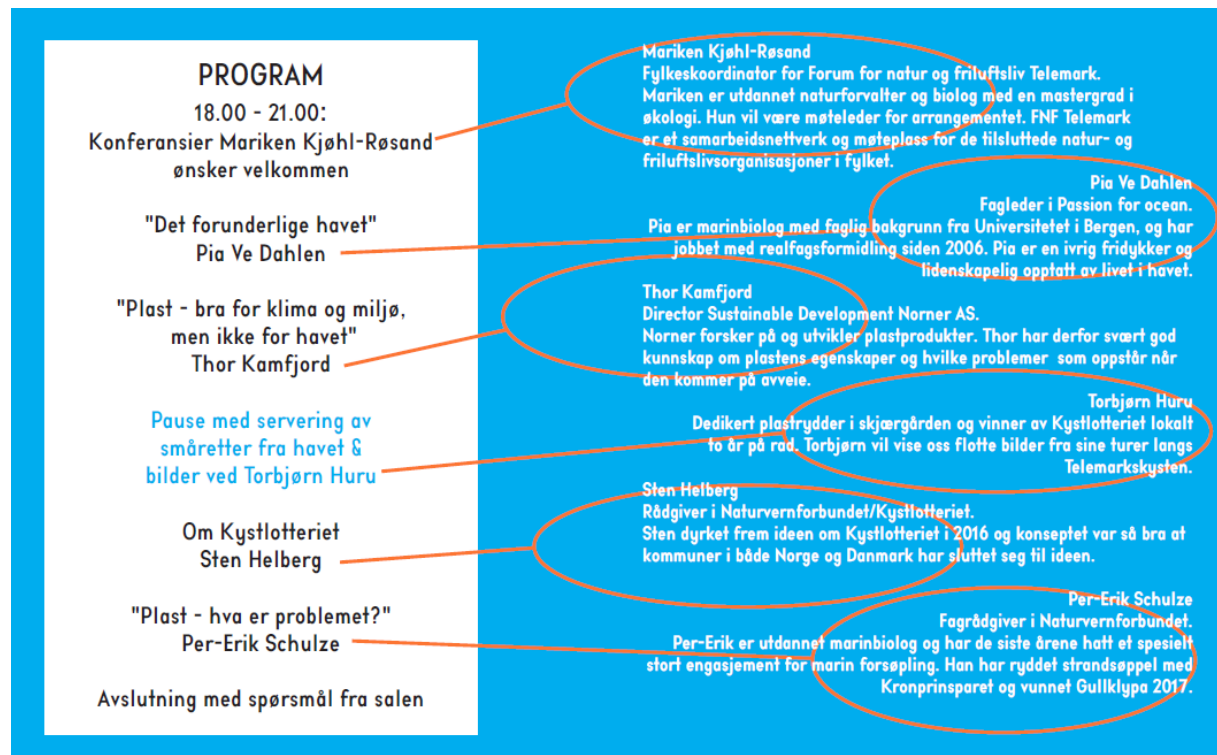
Åpent folkemøte om marin forsøpling

Det ble holdt et åpent folkemøte om marin forsøpling på Halen Gård i Langesund. Mange gode foredrag og et engasjert publikum som hørte på og kom med innspill og gode spørsmål.

Porsgrunn har ført regnskapet i forbindelse med prosjekt marint søppel, og vannområdene Grenland-Skiensfjordene og Kragerøvassdraget har bidratt med midler til prosjektet.

Åpent folkemøte 6.3.2019

6 Tiltaksoppfølging

Tiltaksgjennomføring og måloppnåelse ble løpende rapportert i vann-Nett.

Status for miljøtilstand, tiltaksgjennomføring og måloppnåelse er beskrevet i

Hovedutfordringsdokumentet for vannområdet på vannportalen.

<http://www.vannportalen.no/vannregioner/vestviken/plandokumenter1/planperioden-2022-2027/>

Gjennom tiltaksanalysen har vannområdet identifisert de tiltak som anses som nødvendig for å oppnå de vedtatte vannmiljømålene. For vannforekomster som er angitt å være i risiko for ikke å nå de vedtatte miljømålene, skal tiltakene være operative (gjennomført eller igangsatt) senest 3 år etter at regional plan for vannforvaltning er vedtatt, dvs. innen utgangen av 2018.

Ansvar for gjennomføring av tiltakene er adressert til de sektormyndighetene som har myndighet og virkemidler innenfor temaområdet for tiltakene. Tiltaksgjennomføring er ikke rettslig bindende, men det ligger klare føringer og forventninger i planlovverket om at alle myndigheter skal medvirke til måloppnåelse. Unnlatelser fra dette ansvaret, eller planer og tiltak som motvirker måloppnåelse, kan medføre at overordnede myndigheter kan gripe inn med de virkemidlene som er hjemlet i sektorlovverk og i plan- og bygningsloven.

Vannområdet har jobbet med tiltaksoppfølging på denne måten:

- Det er utarbeidet en handlingsplan på vannområdenivå i perioden 2016-2021.
- Følgende styringsdokumenter er lagt til grunn for prioritering av tiltak i vannområdet:
 - Lokal handlingsplan for VO/kommuner.
 - Handlingsprogram for vannregion Vest-Viken 2016.
- Spesielle utfordringer knyttet til tiltaksgjennomføringen
 - Det følger ikke automatisk med midler til tiltak i vannforvaltningsplaner og gjennomføringen oppfattes som ekstrakostnader kommunen ikke har innarbeidet i sine budsjetter.
 - Kapasitet, kommunens ansatte har utarbeidet egne planer som ble vedtatt før vannforvaltningsplaner ble godkjent, derfor er tiltak som resultat av vannarbeidet ikke kommet med i alle områder. Likevel ser vi at mange tiltak utføres uansett.
 - Eierskap til problemstillinger er ikke alltid godt nok kjent for kommunale sektorer og oppfølgingsansvar tilligger oftest hos vannområdekoordinator.
- Miljøundersøkelser og tiltaksanalyse for Kalstadkilen.
- Styringsgruppen har blitt informert om program for miljøundersøkelser i forbindelse med ny E18 gjennom Bamble.
- Kragerøvassdragets grunneierlag har igangsatt utredninger for å få reetablert laks i Kammerfoss- og Vadfosselva. Saken ligger i Miljødirektoratet til behandling.
- Stillehavstøsters langs kysten kartlegges og tiltak vurderes.
- Vertsfisk for elvemusling Margaritifera margaritifera i bl.a. Åbyelva ble undersøkt.
- Kystlotteriet 2019 har satt fokus på marin forsøpling, noe usikkerhet hvordan dette kan videreføres i 2020 på grunn av ny organisering av ordningen.
- Overvåking er gjennomført i løpet av året. Resultater fra overvåkingen legges inn i vann-nett og er utgangspunkt for videre vurdering og ev. oppfølging i ny overvåkingsplan.

Stillehavssøsters (fra 2019 rapporten, forfatter Jan Erik Tangen)

Feltarbeidet bekrefter at stillehavssøsters, *Crassostrea gigas* har vid utbredelse på Telemarkskysten. I alt 16 lokaliteter er fulgt opp med opptelling av antall individer. Noen forekomster har økt i antall, mens dødeligheten på en del lokaliteter er merkbar og noen steder påfallende. Vinterhalvåret har redusert forekomstene på noen lokaliteter. Dette gjelder bestander både i tidevannssonen på svaberg og på bløtbunn i grunne områder der trolig tidevannet er en faktor som kan påvirke overlevelse. Herpesvirus er trolig en annen årsak til dødelighet i en del forekomster.

Bestander og individtetthet varierer, men arten er påvist fra indre fjordbunner til de ytre øyene selv om det fortsatt kan være store variasjoner i antall og forekomster. På noen lokaliteter er det tette bestander, i andre områder er forekomstene spredt, mens det noen steder fortsatt kan være stor avstand mellom funn av individer. Sprangene i etablering og utbredelse kan være vanskelig å forklare, men strømforhold og ulikheter i salinitet synes å være blant faktorene.

Påslag av stillehavssøsters på skjærene øst i Trosbyfjorden, Bamble. Kolonien med stillehavssøsters i Strømsund er trolig en viktig kilde til spredning og kolonisering. Foto: Jan Erik Tangen

Elvemusling (fra rapport Kjell Sandaas, Jørn Enerud 2019)

Undersøkelse av muslinglarver på gjellene til ungfisken av laks og ørret viser at i Åbyelva er ørreten funksjonell vertsfisk for elvemuslingens larvestadium i det 18 % av ettårige ørretunger var bærere av muslinglarver på gjellene. Et betydelig antall laksunger (89 totalt i 2015 og 2019) er undersøkt uten funn av larver på gjellene. Denne elva er ganske liten, men normalt stor nok til at laks kan forventes å gyte der. Ungfiskundersøkelsene viser at ørreten har en tynn bestand i Åbyelva i dag. Ingen menneskeskapte vandringshindre er synlige på anadrom strekning i elva. Funnet tyder på at ørreten tidligere dominerte over laksen i Åbyelva. Mangel på vertsfisk kan være en flaskehals, men samtidig viser undersøkelser av elvemuslingen at den rekrutterer i dag (Sandaas og Enerud 2017). Tiltak for å styrke laksebestanden i Åbyelva kan gjøre situasjonen enda vanskeligere for ørreten og bør ikke settes i verk. Utsetting av laks må unngås. Tiltak for å styrke ørretbestanden kan vurderes.

Fiske etter vertsfisk i Åbyelva 2019, foto Kjell Sandaas 2019

7. utfordringer og flaskehals

Vi opplever fortsatt at ferdigstilling av veiledere og nettsteder er forsinket, slik at arbeidet i vannområdet får ofte korte tidsrom til å kunne slutføres.

Vannkoordinatorer har kun tilgang til tiltaksmodulen i Vann-nett portal og har ikke mulighet å endre noe annet i databasen. Dette oppleves som lite effektivt.

Samarbeidet med andre sektorer i kommunene kan noen ganger være utfordrende, fordi tiltak som er foreslått i den lokale og regionale vannforvaltningsplan kommer ofte som et tillegg til allerede vedtatte planer i kommunene. Tillegg i planer trenger en ny behandling for å sikre midler til gjennomføring.

8. Behov i vannområdet framover

Dersom alle bidragsytere bevilger midler som foreslått vil økonomi og personalressurser være tilstrekkelig for å følge opp vanndirektivarbeidet i vannområdet.

8.1 Økonomiske og personellmessige ressurser

Prognose for ressursbehovet for drift av vannområdet for resten av planperioden. Prognosen omfatter ikke kostnader til gjennomføring av tiltak utover planlagt overvåkingssopplegg.

Post	2020	2021
Lønn inkl. sos. utg., vannområdekoordinator	440 000	440 000
Følgkostnader (kontorhold, møter, kurs, reiser m.m.)	110 000	110 000
Ekstern bistand/konsulenttenester		
Overvåkingskostnader	100 000	100 000
Annet, spesifiser		
Sum	650 000	650 000

8.2 Kompetanse

Det trengs kompetanse for innlegging i nye vann-nett portal, kurs i forbindelse med den nye klassifiseringsveilederen og informasjon om betydningen av endringer i lovverket for vannområdene.

8.3 Planer

Det er behov for undersøkelser og planer for miljøforbedrende tiltak i marine vannforekomster.